Hotel DÉLÉP '79

6. „Nejlon" és környéke

Az ismert humorista-színművész szállón rendezett előadóestje majdnem félbeszakadt egy közbekiabáló miatt, aki — mert a művész beszélgetett a közönséggel — nekibátorodva, „cikizni" kezdte, szellemesség helyett útszéli hangon. Az egyenlőtlen vita és az előadás azzal ért véget hogy a nagyhangú kabátzsebéből előhúzták a borosüveget: ettől lett olyan szókimondó. Ezzel elrontotta kétszáz ember szórakozását, s a színművészt is „megtanította", hogy ő oda többet be nem teszi a lábát. A kultúra és az alkohol a munkásszálló ennél kevésbé látványos összecsapásokban is találkozik, s nem mindig az utóbbi hagyja el győztesen a terepet.

F. bácsi esténként citerázik. Végtelenül büszke rá, hogy a hangszert három havi sörpénzből vette, ez idő alatt nem szállt le a villamosról egy megállóval a szálló előtt, a lakók törzshelyénél, a Rókus étteremnél, amelyet egyébként mindenki csak Nejlonnak ismer. Állítólag itt volt először neonfelirat. Neon — nejlon. F. bácsi, bár dicsérni való, de ritka eset. Miatta aztán igazán nem kellene a szállóigazolványra rányomtatni „... ittas embert a szállóra nem szabad beengedni."

*

N. a fekete, negyven év körüli férfi tétován keres kapaszkodót a behúzórugó miatt makacsul mozduló ajtón. A belépés lendületével bukik a portásablakhoz, tartja a markát a kulcsért, megkapja, kábán botorkál fel a lépcsőn.

— Állandóan ezt csinálja — jegyzi meg a portás. — Otthagyta az asszony, most aztán a Nejlonban kezdi a pótműszakot. Mindennap.

V. M. a másik. Csendes, mint aki kettőt sem tud szólni, ám időnként kirobban belőle a több maligános indulat.

„... ittas állapotban jött be. Kérte, hogy hívjunk mentőt... mi nem teljesítettük, mivel láttuk, hogy nincs rá szüksége. Megkértük, menjen fel a szobájába, hagyja el a portát. Ekkor erőteljes rúgással a porta ajtóba rúgott — ami így kitört."

Ellentmondás: az írásba fektetett szállórend betartása azt jelentené, a V. M.-féléket ne a szobába, hanem az utcára küldjék. Ez azonban még nem történt meg.

*

Az alkoholellenes küzdelem mindennapos téma a munkásszálló vezetőségében, a szállóbizottság ülésein, s az, hogy már számon tartják az „egyes italozókat", eredmény.

— Amikor a szállóbüfében szeszes italt mértek, egymást érték a rendkívüli események, szinte másnaponként panaszkodtak a takarítónők, hogy hol mi történt... Ekkor megszüntettük a házi kocsmát, és észrevehetően csökkentek a részegeskedések, hisz az is sokat számít, ha nincs idebent szesz.

Valóban, a büfében már nem lehet kapni. Rendezvényeken viszont — akad.

Nyílik a liftajtó. Fejmagasságban egy nadrág, térdmagasságban egy fej billen ki rajta, egy jó erőben levő fiatalember vállán A vállra vett ember póza a legkevésbé sem a győztes ökölvívóé, sokkal inkább a kiütötté. Füléből szivárog a vér. Ünnepség, vacsora volt, megártott neki a ráadás-sör. Elesett a lépcsőn. Ő máskor nem iszik, most szerencsétlenül járt — jön érte a mentő.

*

Átmeneti, ideiglenes állapot a munkásszálló-életmód, s akaraterő, egyéni intelligencia, műveltség kérdése is, kinek milyen segítséget jelent az olcsó, kényelmes szállás. Ezeken is múlik — de azon is, mennyire érezhetik otthon magukat a szállólakók, ehhez azonban nemcsak a biztosított összkomfort kell. Illetve — az még nem elég. D.-vel a munkásszálló nemrég felvett népművelőjével beszélgetünk, milyen kulturális lehetőségeket nyújt a szálló a lakóknak. Benyit K., az osztályvezető és egy röpke pillanat alatt ellátja D.-t (és engem is) pedagógiai tudatosságtól átitatott tanácsokkal.

— Domborodjék ki a rétegművelődés koncepciója. Azt is vegyétek figyelembe, hogy a passzív közösség formálásától előre kell lépnünk a manipulatív kiscsoportok megalakítása felé. Aztán értelmi, érzelmi nevelés stb., stb....

Elakadunk. D. ábrándosan mennyezetre függeszti a szemét, s felsóhajt.

— Az lenne nekem a legnagyobb siker, ha itt éreznék jól magukat és nem a Nejlonban!

Igriczi Zsigmond

(Folytatjuk.)

Milyen is a mai zene?

Rendezvénysorozatok ismertetőjének beharangozójától nem szoktunk elvárni emelkedett filozófiai-esztétikai fejtegetéseket, ama egyszerű oknál fogva, hogy potom 15—20 sorban elképzelhetetlen. Mégis valami ilyesmire vállalkozott a mai magyar zene szegedi hetét propagáló műsorkalauz ajánlólevele. Magas röptű eszmefuttatásából már az indító sorok lebilincselőek. *„Elődeink a századforduló környékén magabiztosan hirdették, hogy a »világ kész van«. Már Hegel úgy érezte, hogy túlléphetetlen filozófiai rendszert alkotott, de a fizikusok is bezárt egésznek gondolták a newtoni világképet. Tudjuk, mi következett. A marxizmus forradalma, az einsteini fizikai forradalom. Nem történt másképp a zeneművészetben sem. Wagner után, aki önmagát tekintette a zene beteljesítőjének, itt is megtörtént a nagy robbanás."*

A fantázia eme nagyvonalú szárnyalásából kiderül, hogy Hegel (1770—1831) túlléphetetlennek hitt filozófiai rendszere és a fizikusok (jótékony többesben) által bezárt egésznek gondolt newtoni világkép (Newton valamivel korábbi, 1642-től 1727-ig élt) következtében elődeink a századforduló késznek hirdették a világot, holott mi tudjuk, erről szó sincs, hiszen bekövetkezett a marxizmus forradalma (meglehetősen sokára, ha a századforduló után, hiszen Marx 1883-ban meghalt, ám eseménydús életében sem igen mentesült eszméinek forradalmasító hatásától), az einsteini fizikai forradalom és a Wagner utáni nagy robbanás. Hogy ez a robbanás esetleg Puccini, föl sem tételezzük, valószínűleg egyebek között Bartókra, Schönbergre, illetve az új bécsi iskolára történik itt célzás, hiszen a továbbiakban *„a zenei világegyetem fénysebességgel táguló határairól"* találunk keresetlen sorokat. Így a *„vaspántos, mindenre kiterjedő megtervezettségről"* és a *„véletlen, az alkalom szülte laza formátlanságról"*, mint a „modern zeneszerzésre" egyként jellemző sajátosságokról. Hogy minderre kiterjedően is lehet zenét vaspántosan megtervezni, még hagyján, de „laza formátlansággal" enyhén szólva fából vaskarika, hiszen bárminő tartalom, ha megnyilvánul, a formája révén teszi, még ha ez a forma nem is kötött, szabályos, hanem mondjuk kötetlen, laza, amorf vagy szabálytalan, de valamiféle forma. Legalábbis pillanatnyi ismereteink szerint, amit tán Hegel, Newton, Marx, Wagner, de még Einstein sem vonna kétségbe, ha speciel ma élne.

A zűrzavaros, anakronizmusoktól hemzsegő bevezető olvastán persze nincs mit csodálkozni, ha végezetül a szerző fölsóhajt: *„Nem könnyű ebben a világban tájékozódni."* Egyetértünk. Mindazonáltal töretlenül hisszük, hogy a mai magyar zene e heti rendezvénysorozata nem az ilyesfajta zűrzavart igyekszik tovább mélyíteni, ami a modern zenéről csökönyös előítéletként egyébként is befészkelte magát az emberek tudatába, hanem éppen ellenkezőleg, világosabbá próbálja tenni: napjaink zenéje éppúgy a ma emberéről, a ma emberének szól, miként régmúlt korokban sem történt ez másként.

*

A zenei hét programján ma, szerdán este fél 8-tól szegedi és kecskeméti előadóművészek (Palotás József, Róbert Gábor, Lakó Sándor, Seöbö Ildikó, Krasznа László, Delley József, Gregor József, Kerek Ferenc, Huszár Lajos és Szecsődi Ferenc) szólaltatják meg Szabó Ferenc, Hajdú Mihály, Vaszy Viktor, Vántus István, Szokolay Sándor, Huszár Lajos, Viktor Máté és Láng István műveit a zeneművészeti főiskola Lenin körúti nagytermében. Pénteken, március 9-én, este fél 8-tól ugyanitt mutatkozik be a KISZ Központi Művészegyüttesének Új Zenei Stúdiója. Szombaton délután 5 órától az egyetem Dugonics téri aulájában iskolai énekkarok — vasárnap este 6-tól a Tisza-szálló nagytermében felnőtt kórusok adnak díszhangversenyt a 80 éves Bárdos Lajos tiszteletére.

N. I.

Újabb tájházak

A miskolci Herman Ottó Múzeum tájházat rendez be a Borsod megye zempléni részén levő, rutén nemzetiségű Komlóska község egyik 18. századi épületében. A zsúpfedelű, Patics-falú (sárral megbővített vesszőfonásos falú) földes padozatú népi műemlék egyik jellegzetes típusa a hegyvidéki települések lakóépületeinek. A tájházat a község, valamint a szomszédos települések egykori használati tárgyaival rendezik be. A szabadkéményes, „füstös konyhába" házilag készített bútorok, cserépedények, főzésre használt vasfazekak kerülnek, míg a szobát karos lócával, fiókos asztallal, „felvetett" ággyal úgy állítják helyre, ahogyan azt annak idején lakták.

A hímzéseiről világszerte ismert matyóföld „fővárosában" Mezőkövesden, a műemléki együttessé nyilvánított úgynevezett „hadas településen" is tájházat nyitnak még ebben az évben. A tájházban és a hozzá tartozó „tüzelőólas" portán azt mutatják be, hogyan élt a századfordulón egy már tehetősebb mezőkövesdi parasztcsalád. A tüzelősól volt ebben az időben a férfiak tanyahelye, itt töltötték a téli estéket az állatokra vigyázva. A házban csak a nők és a gyerekek éltek. A berendezési tárgyak között bemutatják például a tölgyfából fejszével „bárdolt" terménytartó „szuszikot", a matyó formakincs felhasználásával díszített mennyezetes ágyat és a matyó berendezések egyéb jellegzetességeit is.

Pusztaszeren

Emlékmű mának, jövőnek

Sorok egy sikertelen pályázatról

A pusztaszeri Felszabadulási és Földosztási Emlékmű pályázati anyaga — néhány napja a Közművelődési Palota kupolájában látható a Feszty-körcsarnok terveinek társaságban — magán viseli a „jelentkezések" minden átkát. Az országos pályázati kiírásra legjobb szobrászaink nem jelentkeztek — minek is kopogtattak volna, hiszen hekik így is, úgy is kijár az évi-kétévi köztéri megbízatás. Az első fordulóra beérkezett 34 pályamunka közül egy sem volt, amelyik előtt megnyugodva sóhajtott volna a zsüri: ez az egy eredeti ötlet, egy summás plasztikai gondolat! Kénytelenek voltak második fordulót kiírni. S bebizonyosodott — mint eddig már annyiszor — minden újabb alkalommal gyengébbek, erőtlenebbek, didaktikusabbak a pályatervek. Nem mentes ez a pályázat sem az ismert szobrászi közhelyektől, a kizsigerelt szellemi panelektől. Az első fordulóban bemutatott börtönrácstörőtől a földosztó parasztok jelzőkarót leverő csoportján át a hatalmas, betonba nagyított traktornyomig és a betonfallá duzzasztott kalodáig széles a művészi vulgarizálás skálája. Pedig — joggal — azt várná az ember, hogy egy országos feladat, a magyar nemzet két legfontosabb sorsfordulójának emlékhelyére készülő nagy mű lehetősége megmozgatja a magyar művésztársadalmat. Azaz: ez a nemzeti ügy — a magyar művészek közös, nagy ügye lesz. Bizonyára fékezőleg hatottak a korábbi rossz tapasztalatok, félresikerült pályázatok meg némely sikertelen akciók. (Gondoljunk csak a székesfehérvári „kiírás" éveken át gyűrűző hullámaira!)

De milyen kívánalmaknak kellene megfelelnie a Pusztaszeri Nemzeti Emlékparkba kerülő Felszabadulási és Földosztási Emlékműnek? A monumentum a 22 ezer 226 hektáros tájvédelmi körzet központjában, az 56 hektáros Nemzeti Emlékparkban áll majd. Ennek tövében évente, augusztus 20-án, az Árpád-ünnepségen 30 ezernél is több ember találkozik, vesz részt nagygyűlésen. Az emlékműnek megjelenésénél, méreteinél, tartalmánál, gondolati-érzelmi töltésénél fogva ihletnie és uralnia kell a környezetet, teret is szervezve. Ki kell fejeznie a felszabadulás történelmi sorsfordulóját, utalnia kell a „második honfoglalásra", arra a történelmi pillanatra, amikor az első karók leverésével a magyar parasztság évezredes jussához, a földhöz jutott. Ugyanakkor ennek az emlékműnek közérthetőnek kell lennie, üzenve a népnek.

Mit tehet az alkotó, szembe nézve a feladattal, követelményekkel? Vagy megpróbál egyértelmű jelet, summázott plasztikai gondolatot formálni, vagy a kívánságlista mozaikkockáit igyekszik átváltani a plasztika aprópénzeire. Van egy „köztes" megoldás is, amikor épület és szobor öszvére kerüli ki a tulajdonképpeni feladatot. Mi látható a mostani pályázati kiállításon? Ötletek, félmegoldások, félreértésekből adódó kísérletek, „eredetieskedő" tervek. De vegyük sorjában. Az első lehetőséget tulajdonképpen két terv próbálja kihasználni. Az egyik — Mihály Árpád és Borvendég Béla elképzelése — hatalmas betonsarlók félholdjaiból formál egy domb tetején nyíló virágkelyhet, kitárulkozó, fölfelé ívelő fejlődést sugalló lehetőséget. Hasonló szándékból született Tóth Sándor és Takács János Határdomb jeligéjű munkája. Ez egy gyűrűs reliefből, három ötágú csillagokból épülő oszlopot emel egy domb tetejére, mint egy határkő, egy jelzőkaró a magyar nép történetében. E terv erénye, hogy kihasználja a domb belsejében levő épület lehetőségét s épít a látvány izgalmas „csillagerdejére". Az már nem elég egyértelmű, hogyan köthető mindez a földosztás eseményéhez?! Csikszentmihályi Róbert terve egyfajta köztes megoldás. A látogatókat elképzelt útjain egy domb felé tereli, melynek fölrepedezett elemeiből kiemelkedik hét meglehetősen merev geometrikus oszlop (a hét vezér jelképe!), tetején aranyozott gömbbel. Csakhogy: a Felszabadulási és Földosztási Emlékmű éppen a felszabadulás és a második honfoglalás emlékére készül, a hét vezér tisztelgésére már áll az Árpád-emlékmű Pusztaszeren.

Izgalmas kísérlet Schrammel Imre és Jánosy György munkája. Bár nem olyan koncentrált, mint az első fordulóban látott terve. A kemény mértani idomokkal, fölszabdalt térben hatalmas vasbeton jelzőkarókat terveztek, s ezek a letűzött tájékozódási pontok „kultikus" helyekre vetik árnyékukat. A legnagyobb, húszméteres betonkaró árnyéka például augusztus 20-án 10 órakor az emlékmű centrumában levő szürkés-vörös kerámiatál középpontjába veti árnyékát, ahol akkor föllobban a tűz; kezdődhet az ünnepség! Ám ez túlságosan kimódolt ötlet, nem illeszkedik kellően a környezetbe — ezek a vasbeton totemoszlopok idegen testként merednének ki. Gyurcsek Ferenc diadalkapuja részint az előbbi idegentest-jellegével, az Alföld homokjába helyezett hatalmas domborművekkel díszített bazalt hasábjaival mond ellent a környezetnek. Részint a domborművek epikus, elbeszélő jellegével. Érdekes kísérlet Kiss Sándor és Vadász György Felosztott föld jeligéjű tervének ötlete, a geometrikusra parcellázott pázsit közepén egy vízmedencéből emelkedő harangtorony, mely azonban kevés szállal kötődik a pályázathoz. Marton László és Gulyás Zoltán Az ezeréves föld a népé című munkája is eredeti ötlet: egy hatalmas kőhasáb — jelzőkaró, mi is lehetne más! — tör föl a földből és ezt a hasábot a figurák szinte maguk faragják önmaguk képére, mintegy maguk alakítva, formálva a történelmet. Van aztán az elképzelések között ókori amfiteatrumra emlékeztető terv, hatalmas betonbarázdák fókuszában elhelyezett sikerületlen fa-kéz-motívum. Sőt olyan kiáltó közhely is, mint az ekés parasztfigura, aki fölemelt kezeiben tart egy kőtáblát ezzel a felírással: A föld azé, aki megműveli. És van olyan közbülső megoldás, mely egy épület körbefutó frizével, és az építmény fölé helyezett „koronával" igyekszik eleget tenni a feladat kívánalmainak.

Terveket láthatunk bőven, végleges megoldás sajnos még nincs. Ötletet adni, javasolni kockázatos s nem is föladatunk. Mert bár hiába bizonyosodott be, hogy ez a pályázat — megvalósításra alkalmas alkotás hiányában — kudarcot vallott, az sem biztos, hogy egy egyedi megbízás egyértelműen sikeres lenne. Amikor végignéztem a bemutatott terveket, eszembe jutott Vígh Tamás székesfehérvári Életfája. Annál jobbat, eredetibbet és a helyhez, feladathoz alkalmasabbat elképzelni nem tudtam. Az emlékmű végleges megoldásán közösen tovább kell gondolkodni. A pusztaszeri park a magyar nemzeti tudatot alakító emlékhely lesz. Jövőképébe ezt a felelősséget is be kell építenünk, már ma!

Tandi Lajos

Tudományos előadások

A *Magyar Tanácsköztársaság pedagógiai öröksége* címmel rendez előadóülést a TIT Csongrád megyei szervezete, a Magyar Pedagógiai Társaság megyei és városi tagozatával és a megyei tanács művelődésügyi osztályával közösen ma, szerdán délután 3 órakor Szegeden, az akadémiai bizottság Somogyi Béla utca 7. szám alatti székházának üléstermében. A résztvevőket *Csanádi Géza*, a szegedi városi tanács vb művelődésügyi osztályának vezetője köszönti, a két előadó pedig *dr. Ágoston György*, a neveléstudományok doktora, a JATE tanszékvezető egyetemi tanára és *dr. Koncz János*, a neveléstudományok kandidátusa, a megyei pártbizottság titkára.

Ugyancsak ma délután 5 órakor a TIT Kárász utcai klubhelyiségében a megyei szervezet történelmi szakosztálya rendez összejövetelt. *Dr. Lagzi István* tudományos főmunkatárs tart előadást *Magyarországi lengyel emigráció a második világháború időszakában* címmel.

A szellemi termelés kérdéséhez címmel tart előadást holnap, csütörtökön délelőtt 10 órakor a TIT Kárász utcai klubhelyiségében *dr. Balogh István*, a filozófiai tudományok kandidátusa, az MSZMP KB társadalomtudományi intézetének tudományos osztályvezetője. Az elméleti konferencia rendezője a JATE filozófiai tanszéke és a TIT Csongrád megyei szervezetének filozófiai szakosztálya.

Vetélkedő

Szegeden tegnap, kedden délelőtt a Fodor József Élelmiszeripari Szakközépiskolában rendezték meg a Ki tud többet a Szovjetunióról? verseny megyei elődöntőjét, amelyen 17, négytagú csapat indult. Az első helyen a Radnóti Miklós Gimnázium tanulói végeztek, második a Ságvári Endre Gimnázium csapata. Holtversenyben került a harmadik helyre a Tisza-parti gimnázium és szakközépiskola, valamint a 624. számú Ipari Szakmunkásképző Intézet csapata.